

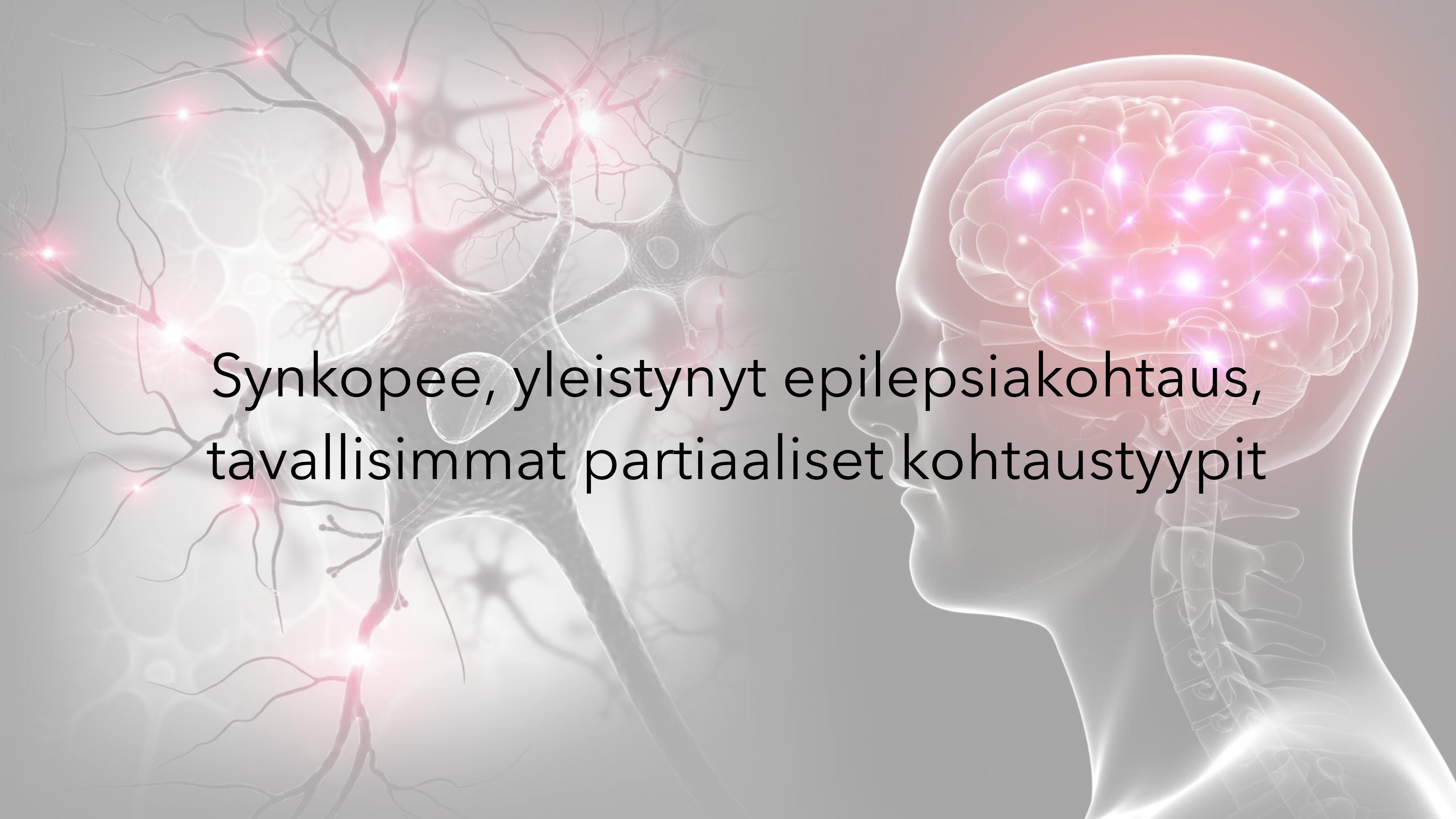
Jaksokirja - oppimistavoitteet

- Tunnistaa synkopeen, yleistyneen epilepsiakohtauksen sekä tavallisimmat partiaaliset kohtaukstyypit
- Osaa aloittaa epileptisen kohtauksen hoidon
- Tuntee epilepsian lääkehoidon periaatteet
- Tuntee epilepsian hoidon työnjaon erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä
- Tietää epileptisen sarjakohtauksen jälkitilaan kuuluvat oireet
- Tietää epilepsian kirurgiset hoitomuodot

Punainen = hallitse, osaa käyttää tai soveltaa

Sininen = tiedä, tunnista, ymmärrä

Vihreä = erityisosaamista, hyödyllistä neurologiasta kiinnostuneille

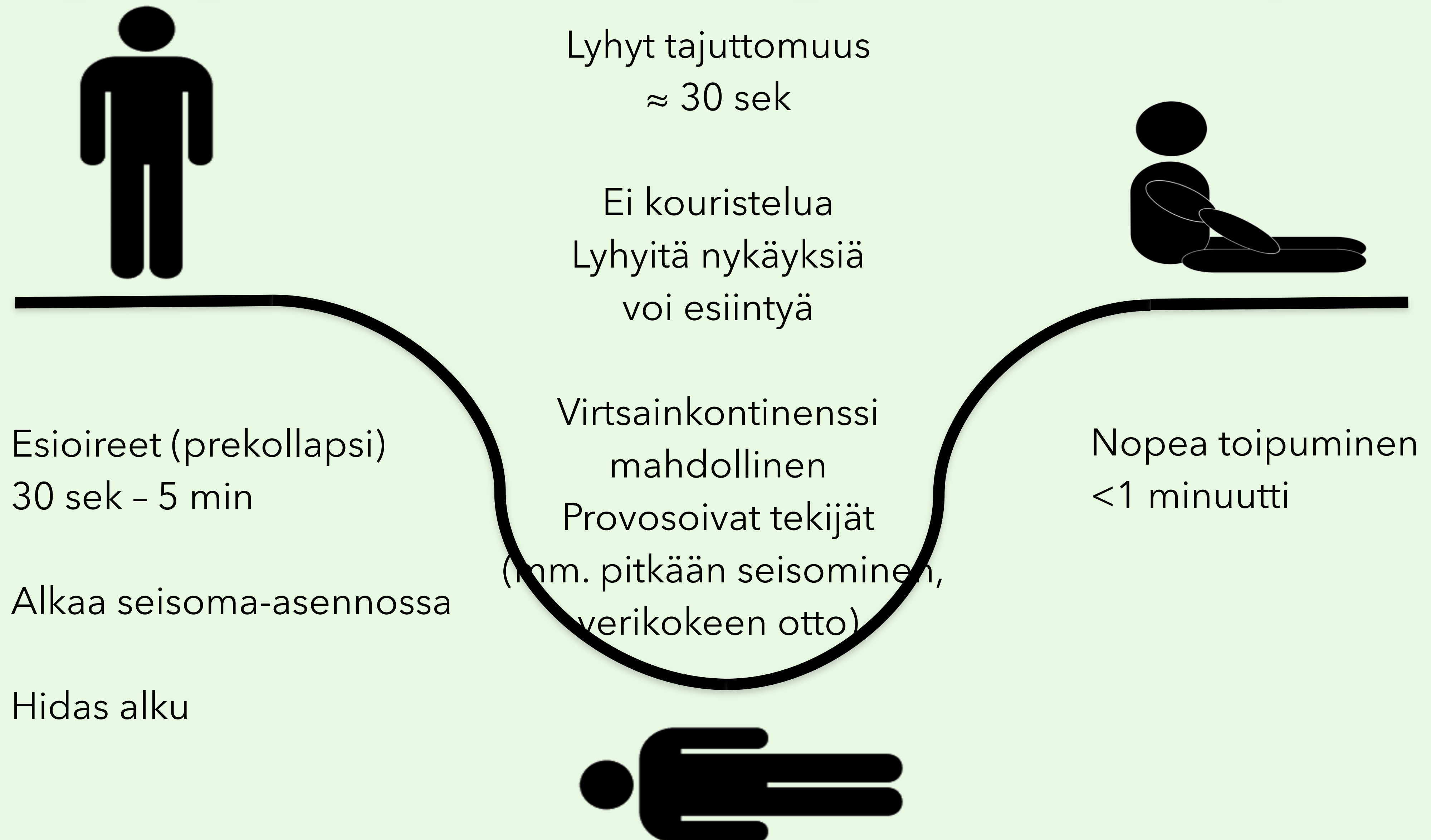
Synkopee, yleistynyt epilepsiakohtaus,
tavallisimmat partiaaliset kohtaustyytit

Synkopee

Synkopee = kollapsi = pyörtyminen =
aivoverenkierron äkillisestä heikkenemisestä
aiheutunut ohimenevä tajuttomuus

Pyörtyminen = vasovagaalinen kollapsi

Sydänperäinen kohtaus

Sydänoireet

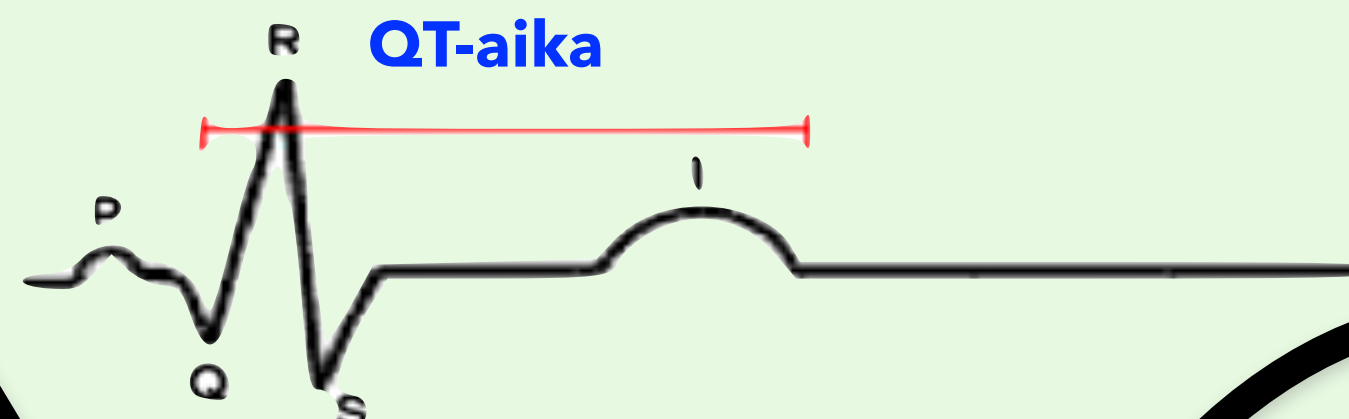
Alkaa fyysisessä rasituksessa

Edeltävät sydänoireet
mm. rintakipu, rytmihäiriö

Potilaalla on tiedossa
sydänsairaus tai sen riskitekijöitä

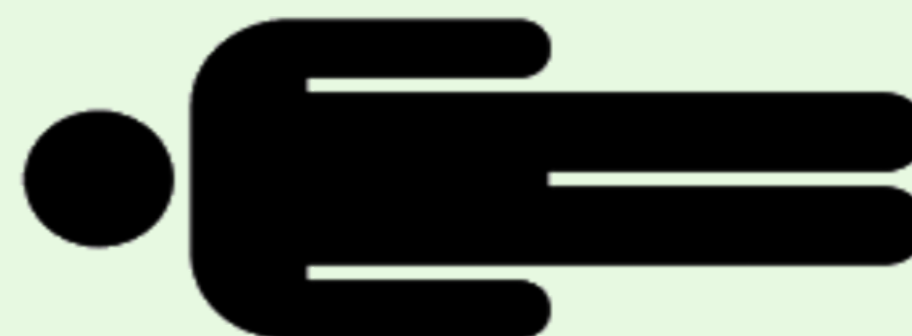
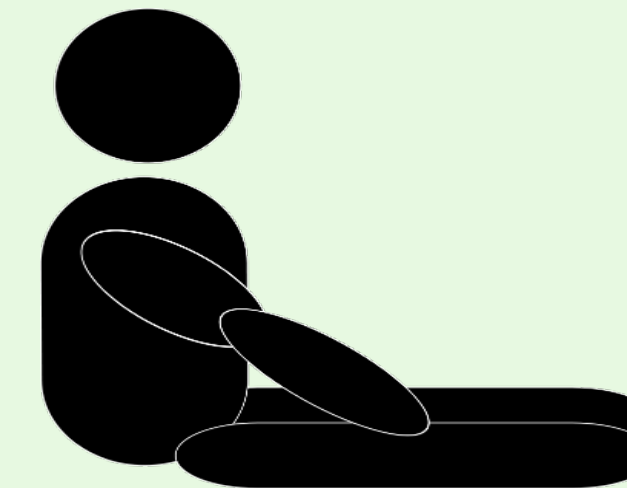

Rintakipu, rytmihäiriö, EKG:ssa pitkä QT-aika

Kohtauksen jälkeen
rintatunteuksia

Toipuminen nopeaa tai
hidasta riippuen iskemian
kestosta

Yleistynyt epileptinen kohtaus

Suoraan yleistyvät epileptiset kohtaukset	Epileptiseen kohtaukseen sopiva kliininen piirre	Huomio
Kohtauksen kesto	Kohtauksen kesto 1 - 3 minuuttia	Yli 5 minuuttia kestävä kohtaus on hätätilanne, jossa aivovaurion riski lisäänty (status epilepticus)
Silmät	Silmät ovat kohtauksen aikana auki	Kiinni puristetut silmät ja niiden avaamisen vastustaminen sopivat psykogeeniseen kohtaukseen
Suu	Puremajäljet kielen sivuilla	Synkopee potilas voi puraista kielen kärkeä
Iho ja limakalvot	Syanoosi (ihon tai limakalvojen sinipunerva värisävy)	Kalpeus on tyypillistä pyörtymiselle (vasovagaaliselle synkopeelle)
Inkontinenssi	Virtsa- tai ulosteinkontinenssi	Virtsainkontinenssia voi esiintyä myös synkopeessa
Sydämen rytmi	Sydämen nopealyöntisyys (takykardia)	Sympaattinen hermosto aktivoituu epileptisen kohtauksen aikana
Kohtausten samankaltaisuus	Kohtausten samankaltaisuus (stereotyyppisyys)	Yleistynyt epileptinen kohtaus on stereotyyppinen tajuttomuus - jäykistely - kouristelu (toonis-klooninen) oireyhtymä
Kohtauksen jälkeinen sekavuus	Pitkittynyt (minuuteista tunteihin) sekavuus	Synkopeen jälkeen sekavuus kestää yleensä alle minuutin

Suoraan yleistyvän epilepsiakohtauksen kulku	Kohtauksen kliininen piirre
Provosoiva tekijä	Äkillinen alku - ei auraa tai provosoivia tekijöitä
Tooninen vaihe - 10 - 20 sekuntia	Äkillinen tajunnanmenetys
	Kaatuminen (jos pystyasennossa)
	Lyhytaikainen käsien koukistus, silmät katsovat ylös
	Selän, niskan. ylä- ja alaraajojen ojennus
	Huuto (johtuu hengityslihasten supistumisesta)
	Hengitys on pinnallista, ihon ja limakalvojen sinerrys (syanoosi) mahdollista
	Lopussa vapinaa, joka sulautuu klooniseen vaiheeseen
Klooninen vaihe - 30 - 90 sekuntia	Äkillisiä, rajuja yleistyneitä lihaskouristuksia, jotka vuorottelevat asteittain pitkittyvien relaksaatiojaksojen kanssa
	Syanoosi
	Posken tai kielen laitaosien pureminen (joskus)
	Vaah tomaista syljeneritystä
	Virtsa- ja / tai ulosteinkontinenssi (joskus)
	Loppuvaiheessa syvä sisäänhengitys ja lihasten relaksoituminen
Kohtauksen jälkeinen vaihe - minuuteista tunteihin	Sekavuus, päänsärky, kipeät lihakset, väsymys, uneliaisuus
Muut tärkeät piirteet	Sydämen tykytys (takykardia), korkea verenpaine (hypertensio), laajat mustuaiset (mydriaasi)
	Respiratorinen ja metabolinen asidoosi, aspiraatio ja keuhkokuume ja kylkiluun murtumat mahdollisia

Respiratorinen asidoosi = hengitysasidoosi, asidoosi jonka syynä on riittämättömän keuhkotuuletuksen takia elimistöön kertyvä hiilidioksidi; metabolinen asidoosi = aineenvaihdunnallinen asidoosi, asidoosi joka on aiheutunut muista syistä kuin riittämättömästä keuhkotuuletuksesta, tavallisesti happaman aineenvaihduntatuotteen kertymisestä - Duodecim - Terveysportti - Lääketieteen termit

Poissaolokohtauksen (poissaoloepilepsia) kulku	Kliininen piirre
Täydellinen reagoimattomuus	Potilas keskeyttää sen mitä oli tekemässä, ei reagoi millään tavalla ympäristöönsä
Äkillinen alku	Kohtaus alkaa yhdessä silmän räpäyksessä
Lyhyt kesto	Reagoimattomuus kestää tyypillisesti n. 10 sekuntia
Lihaskäntä säilyy	Potilas pysyy siinä asennossa, jossa oli ennen poissaolon alkua - ei esim. kaadu
Tiheä toistuminen	Poissaoloja voi olla useita, kymmeniä, jopa useita satoja saman päivän aikana
Äkillinen loppu	Kohtaus loppuu yhtä nopeasti kuin alkoikin - kuin napista painamalla
Muut oireet (toisinaan)	Silmäluomien liikkeitä ja suun automatismeja esiintyy
Tyypillinen provosoivat tekijä	Liiallinen hengitys = hyperventilaatio

Tyypillistä: tyhjä katse, täydellinen reagoimattomuus, lyhyt kesto, toistuvia episodeja

Tavallisimmat partiaaliset kohtaustyypit

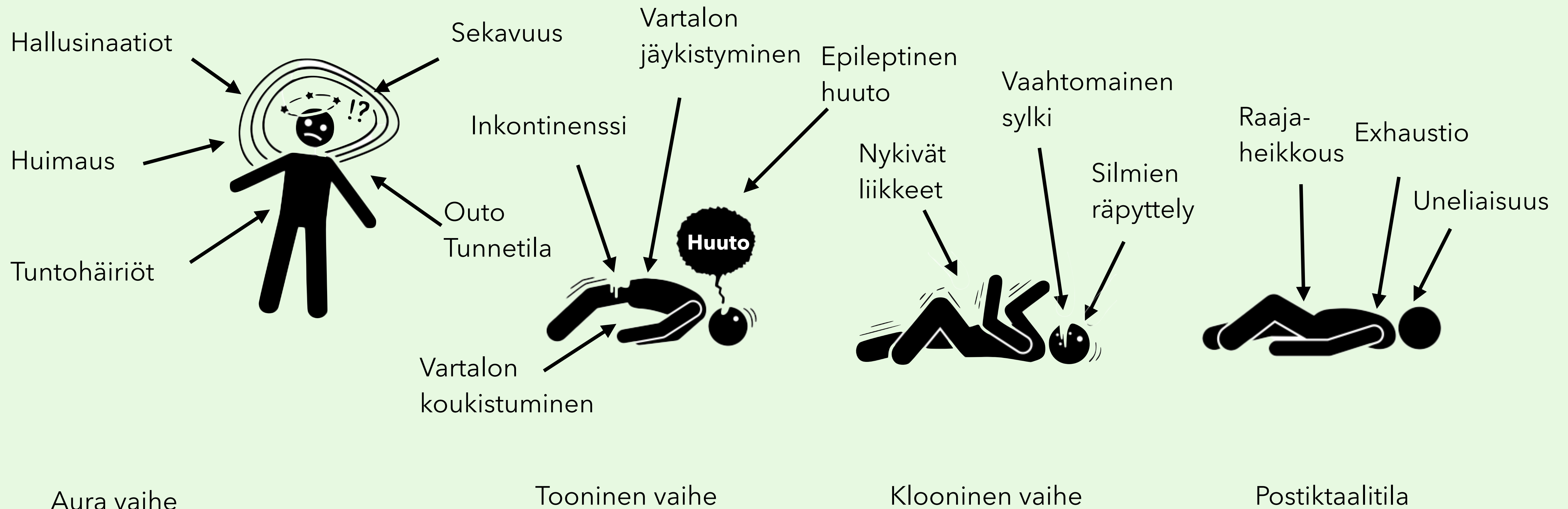

Paikallisalkuinen epileptinen kohta	Paikallistava kliininen piirre	Huomio
Tyypillistä	Paikallistavat oireet ilmaantuvat heti kohtauksen alussa	Epileptinen aura on lyhyt - kesto 30 - 60 sekuntia
Ohimolohko	Nouseva (epigastrinen) vatsatuntemus	Vatsatuntemus sopii hippokampuksesta alkavaan kohtaukseen
	Deja vu (outo tuntemus aiemmin koetusta tilanteesta)	Jamais vu (outo vieraudentuntu) voi myös olla epileptinen aura
	Hajutuntemus	Hajutuntemuksen kesto on tyypillisesti n. 30 sekuntia
Otsalohko	Klooniset nykinät (jotka voivat vaihtaa paikkaa - ns. Jacksonian march) tai tooninen epäsymmetrinen asento (miekkailuasento - fencing posture)	Alku usein yöllä, lyhytkestoisuus (n. 30 sekuntia) tyypillistä, liikkeet vastakkaisella puolella kuin epileptinen alue aivoissa
Päälaenlohko	Tuntohäiriö	Tuntohäiriö on vastakkaisella puolella epileptistä aluetta
Takaraivolohko	Näköhäiriö	Näköhäiriö on "sähköinen", värikäs, lyhytkestoinen ja sisältää pallomaisia kuvioita

Tooninen = jännitystä (tonusta) ylläpitävä, lihasjänteiden pitkäkestoiseen lisääntymiseen - klooninen = tahdottomasti nykivä Duodecim - Terveysportti - Termit ja sanakirjat - Jack N. Alpert. Common symptoms in the Neurologic Clinic. Kirjassa: The Neurologic Diagnosis - A Practical Bedside Approach. New York: Springer Science+Business Media 2012, s. 227-281

Ohimolohkoepilepsia - kohtauksen kulku	Kliininen piirre	Huomio
Aura	Nouseva vastatuntemus (epigastrinen tuntemus ≈ vuoristoratatuntemus)	Epigastrinen aura paikallistaa kohtauksen ohimolohkoon
	Psyykkinen tai kokemuksellinen oire	Deja vu (outo tunne että tilanne on tuttu), jamais vu (outo outouden tuntu), pelkotila
	Maku- tai hajuaistimus	Tyypillisesti potilaat muistavat ja osaavat kuvata tämän osan kohtausta
Toiminnan lopettaminen, tuijotus	Kesto yleensä 30-120 sekuntia	Tätä kohtauksen osaa potilas ei muista
Automatismeit	Toistuvia, stereotyyppisiä, tarkoituksettomia liikkeitä	Yleensä käsien liikehdintää (näpräily, tarttuminen, hipelöinti)
		Suun alueen liikehdintää (pureskelua, huulten lipomista)
Lateralisoivat piirteet	Toispuoleiset automatismeit	Automatismeit ovat samalla puolella kuin epileptinen alue (fokus)
	Pään kääntyminen - kohtauksen alussa pää kääntyy yleensä fokuksen puolelle	Myöhemmässä vaiheessa pään kääntyminen on fokuksesta poispäin
	Dystoniset asennot	Dystoninen asento on lähes aina vastakkaisella puolella kuin fokus
Kohtauksen jälkeinen sekavuus	Sekava olo kestää yleensä muutaman minuutin	Kohtaus voi aiheuttaa psykoottisen episodin
	Kohtauksen jälkioireena voi olla toispuolihalvaus (hemipareesi) tai puhehäiriö (afasia)	Halvaus on toisella puolella kuin epileptinen fokus. Afasia viittaa dominantin hemisfäärin fokukseen
	Nenän niistäminen	Fokuksen puoleisen käden käyttö niistämiseen on yleinen jälkioire

Paikallisalkuinen epileptinen kohtaus

Aura paikallistaa alueen,
josta kohtaus alkaa

Toonis-kloonisen vaihe ja postiktaalitila ovat samanlaisia niin paikallisalkuisissa kuin suoraan yleistyvissä kohtauksissa

Epileptisen kohtauksen ensihoito

Epileptisen kohtauksen ensilinjan lääkehoito	Annos	Huomio
Ensihoito - ei suoniyhteyttä		
Midatsolaami suun limakalvoille	0,25 mg/kg (enintään 10 mg)	Annostelu suun (bukkaalisesti) tai nenän limakalvoille (nasaalisesti)
Diatsepaami peräsuoleen	Alle 15 kg painaville 5 mg (0,5 mg/kg) ja muille 10 mg	Peräsuoleen (rektaalisesti) annettava diatsepaami keskeyttää epileptiset sarjakohtaukset ja ehkäisee kohtauksien uusiutumista lumelääkkeeseen verrattuna sekä aikuisilla että lapsilla
Ensihoito - suoniyhteys on		
Diatsepaami laskimoon (iv.)	Aikuisille ja yli 40 kg:n painoisille lapsille 5–10 mg laskimoon	Vaikutus alkaa 2 – 3 minuutissa ja kestää 15 – 30 minuuttia, annos voidaan toistaa, maksimi aikuisilla 30 - 50 mg
Loratsepaami laskimoon (iv.)	Aikuisille ja yli 40 kg:n painoisille lapsille 4 mg laskimoon	Vaikutus alkaa 2 – 3 minuutissa ja kestää 12 – 24 tuntia, annos voidaan toistaa kertaalleen

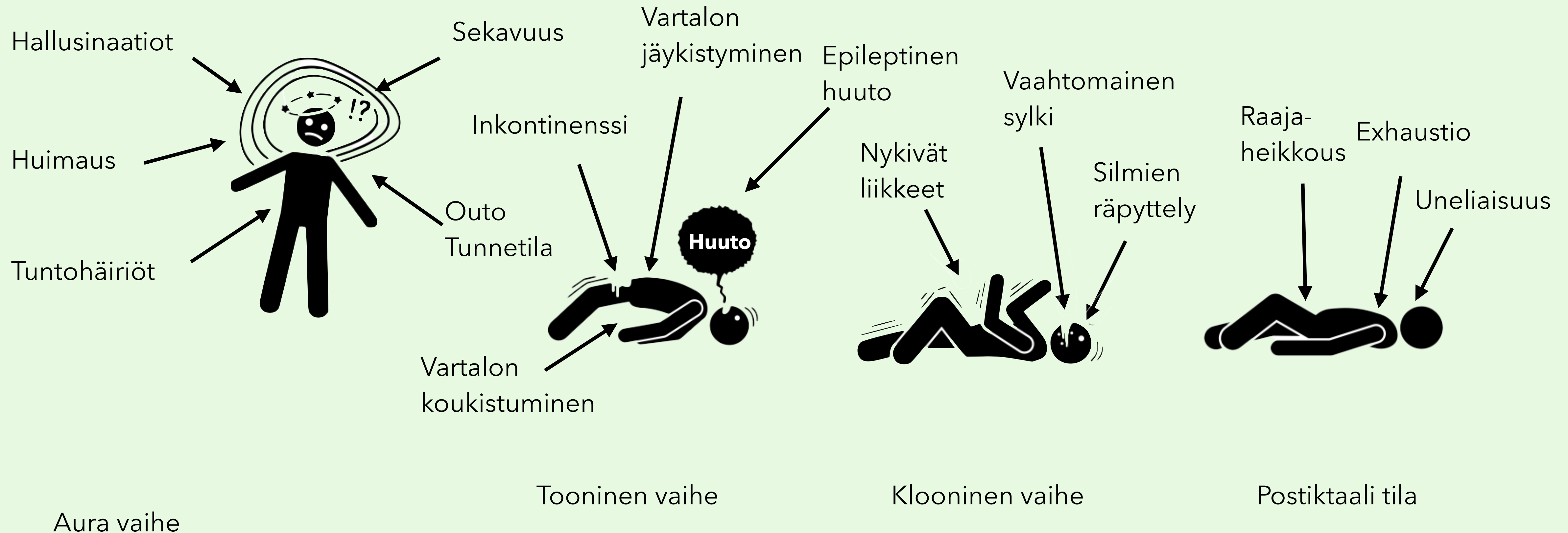
Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologinen Yhdistys ry:n ja Suomen Neurologinen Yhdistys ry:n asettama työryhmä. Epileptinen kohtaus (pitkittynyt; status epilepticus). Käypä hoito -suositus. Julkaistu: 30.05.2016

Epileptisen kohtauksen toisen ja kolmannen linjan lääkehoito	Annos	Huomio
Toisen linjan lääkitys		
Fosfenytoiini laskimoon (iv.)	Kyllästysannos 18 mg FE/kg (FE = fenytoiiniekvivalentti)	Jatkossa laskimoinfuusiona nopeudella 150 mg FE/min.
Vaihtoehtoja		
Levetirasetaami iv.	Kyllästysannos lienee noin 20 mg/kg (aikuiselle enintään 2 000 mg), ja se voidaan antaa 5 - 15 minuutin kuluessa	Ylläpitoannos (40 mg/kg/vrk, enintään 4 000 mg/vrk) - annostelu kahdesti vuorokaudessa
Valproaatti laskimoon (iv.	Kyllästysannos lienee 20 - 30 mg/kg	Ylläpitoannos ikuisille aluksi 3,5 mg/kg kuuden tunnin välein
Lakosamidi iv.	Kyllästysannos 200 - 400 mg:n annoksena 5 - 15 minuutin kuluessa	Ylläpitoannos 200 mg kahdesti vuorokaudessa
Kolmanneen vaiheen hoito sairaalassa		
Yleisanestesia - potilas intuboitu, tehohoidossa, EEG seurannassa	Anestesia: propofoli, tiopentaali tai midatsolaami	Tavoitteena purkauksellisen aktiivisuuden loppuminen ja purskevaimentuma EEG:ssa

Status Epilepticus, epileptinen sarjakohtaus (SE)

SE:ssa kohtaukset toistuvat ilman normaalia välivaihetta

>5 min. sähköpurkaus aiheuttaa aivovauriota - SE:n alaraja on tämän takia 5 minuuttia

Epileptisen kohtaus - syventävää tietoa ja kertausta

Epileptinen kohtaus

Kohtauksen kesto 2 - 3 minuuttia

>5 min kestävä kohtaus
on aivoille vaarallinen

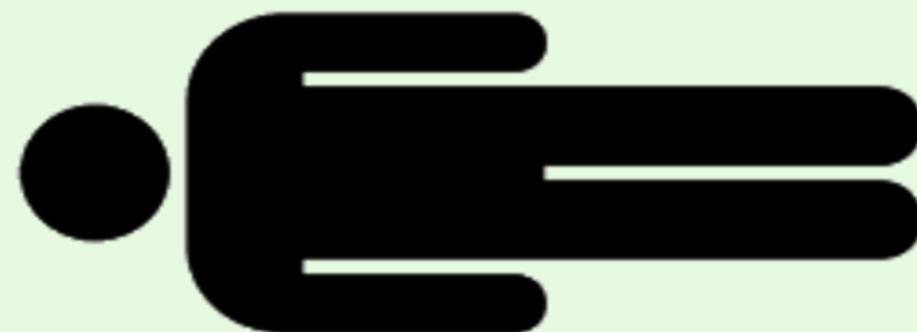
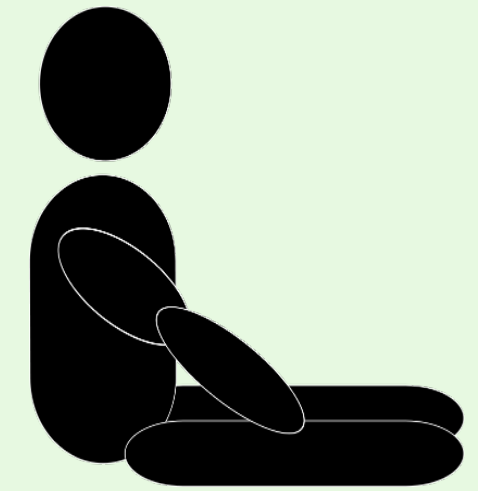
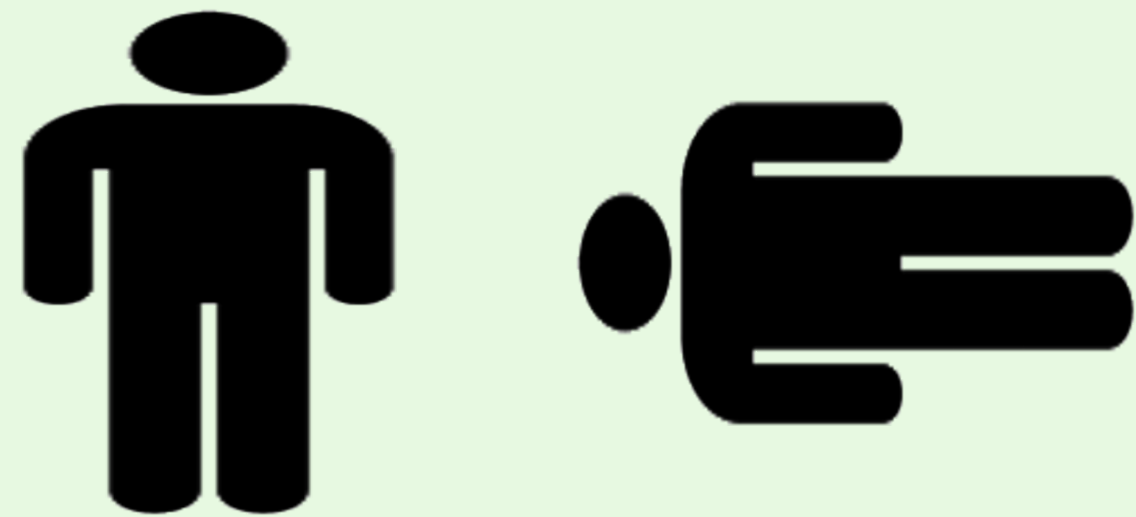
Jäykistyminen (tooninen vaihe)
Kouristelu (klooninen vaihe)

Kieleen pureminen
Eriteinkontinenssi

Hidas toipuminen
>5 min

Lyhyt esioire (aura)
<1 min

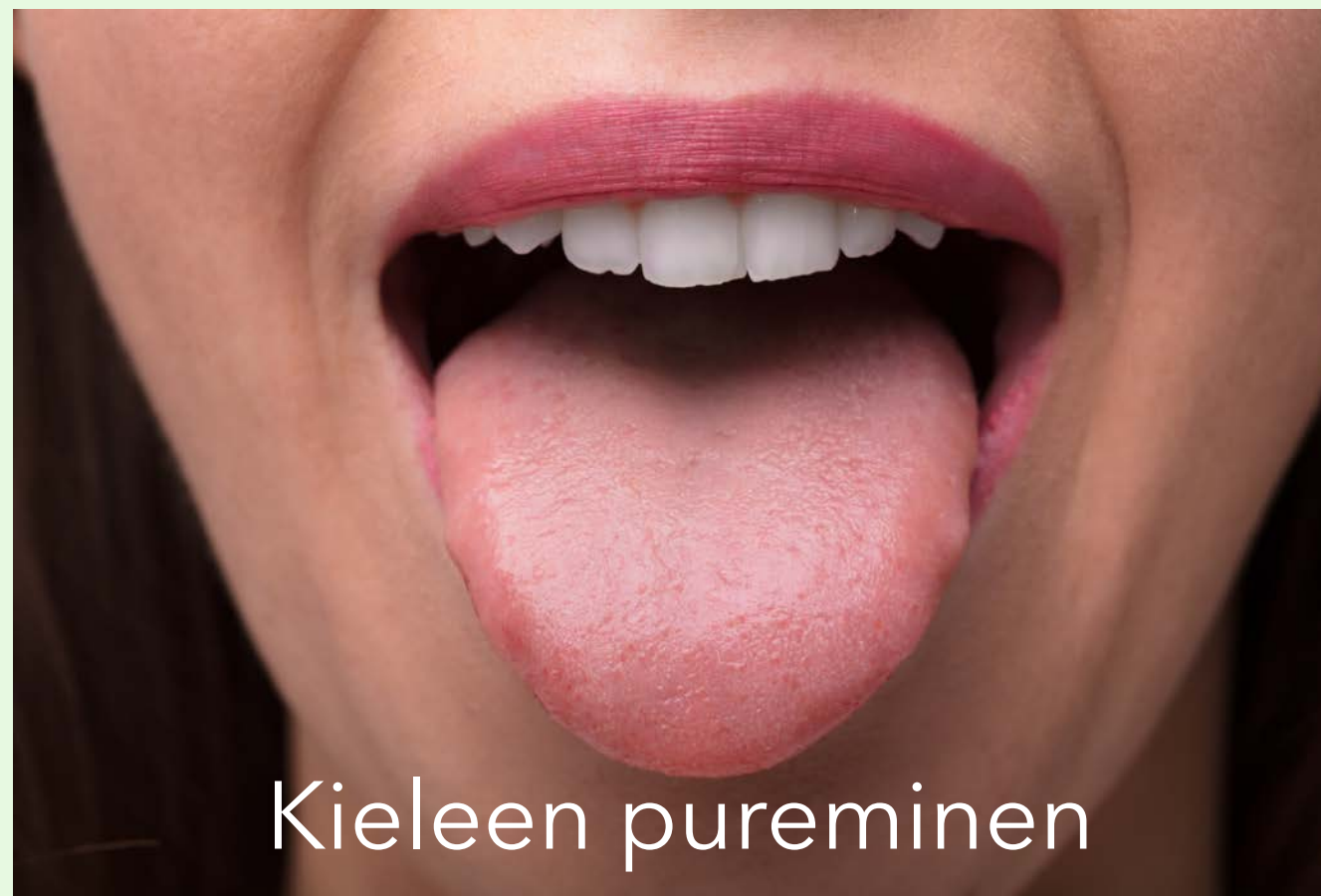
Äkillinen alku missä asennossa
tahansa

Epileptinen kohtaus

Eriteinkontinenssi

Kieleen pureminen

EEG

Lyhyt esioire (aura)
<1 min

Äkillinen alku missä
asennossa tahansa

Kohtauksen kesto 2 - 3 minuuttia
>5 min kestävä kohtaus on aivoille
vaarallinen

Jäykistyminen (tooninen vaihe)
Kouristelu (klooninen vaihe)

Hidas toipuminen
>5 min

Status Epilepticus

- muistisääntö

ABC + DEF + G and T

Airway

Breathing

Circulation

“Do not Ever Forget Glucose
and Tiamine”

